

Productivity

เพื่อเพิ่มผลผลิต

สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ นครโฮจิมินห์
กรุงเทพฯ - ตุลาคม 2555
ISSN 0859-4139 ราคา 90 บาท

9 770859 413009

วารสารฉบับใหม่

World

อนรรธ ว่องวานิช :
ธงธรรมนำธุรกิจ

อาเซียนบวกหกบวกหก (ASEAN++)...

เกมนี้ใครเล่น

HR Managers

นำเสนออย่างไรให้โดนใจ CEO ?

อาเซียน บวก บวก (ASEAN++)... เกมนี้ใครเล่น

ศ.ดร.ภูเบศร์ สุนทรจักร
bhubate@hotmail.com

2015 จะเป็นตัวเลขประกาศิตสำหรับทุกภาคส่วน
ของประเทศไทย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการผลิต
ภาคการบริการ กระทั่งถึงภาคการศึกษา สมเจตนาสมัยของ
รัฐบาลที่รณรงค์ให้ประเทศไทยตื่นตัวรับกรรมมาถึงของประชาคม
เศรษฐกิจอาเซียน หรือ ASEAN Economic Community (AEC)
เด็กประถมนั่งท่องรายชื่อประเทศสมาชิกสิบประเทศ หรือไม่กี่นั่ง
ท่องคำขวัญสี่ตัวในภาษาต่างๆ ของอาเซียน เด็กมัธยมแข่งขัน
กันตอบปัญหาเกี่ยวกับอาเซียน เด็กมหาวิทยาลัยแข่งเรียงฝึกปรี้อ
ภาษาอังกฤษเพราะกลัวว่าในอีกสามปีข้างหน้า แรงงาน
ความสามารถสูง ภาษาอังกฤษดีจากประเทศเพื่อนบ้านจะมา
แย่งงาน หรือไม่กี่ก็เชื่อว่าตัวเองจะออกไปไขว่คว้าโอกาส
นอกประเทศ ตามกระแสอาเซียน

ทำไปทำไม หลังอำนาจทางเศรษฐกิจของอาเซียนขณะนี้
ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การจับมือกันเฉพาะ 10 ประเทศเท่านั้น
แต่ยังมีการพูดถึงการขยายขอบเขตความร่วมมือไปถึง จีน ญี่ปุ่น
และเกาหลีใต้ หรือที่เรียกว่า ASEAN+3 และยังมีบางกระแส
พูดถึงถึงความร่วมมือกันอินเดีย เพื่อให้กลายเป็น ASEAN+4
และบางคนฝันถึงไปไกลกว่า ทว่า ASEAN+4 บวกกันได้แน่นอนเห็นดี
อาจทำให้เป็นเวทีก้าวไปสู่ East Asian Community (EAC) หรือ
ประชาคมเอเชียตะวันออก เพื่อต่อรอยกับโลกตะวันตกทั้งซีกด้วยซ้ำ
...ฝันจะเป็นฝัน หรือฝันจะเป็นจริง ก็ยังจับทางกันไม่ได้

35คนภากร 45 ปอาเซียน...กว่าจะลงตัวก็อีกสัก ปีครึ่งนอก

วิวัฒนาการของอาเซียนนับตั้งแต่การก่อตั้งสหประชาชาติ
กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม เมื่อ 45 ปีที่แล้ว มี 10 ประเทศ
คือ ไทย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ ทว่า

ผู้สื่อข่าวประจำ
และผู้อำนวยการบริษัท

เทียบกับพัฒนาการของสหภาพยุโรป ซึ่งเป็นต้นแบบของความร่วมมือทางเศรษฐกิจภายในภูมิภาค (เรียกเป็นภาษาวิชาการว่า บูรณาการทางเศรษฐกิจ หรือ Economic Integration) ก็นับว่าแข็งแกร่งกว่ากันทั้งๆ ที่จำนวนประเทศสมาชิกน้อยกว่า และเกิดขึ้นในภาวะที่โลกมีความเชื่อมโยงกันมากกว่า

จากจุดเริ่มต้นที่มีเป้าหมายค่อนข้างไปทางการเมืองภายในภูมิภาค อาเซียนใช้เวลา 25 ปีกว่าจะก้าวสู่การประกาศเจตนารมณ์ที่จะจับมือกันเพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างเต็มรูปแบบด้วยการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area : AFTA) ในปี พ.ศ. 2535 และใช้เวลาอีกกว่า 20 ปี เพื่อเจรจาพัฒนาความร่วมมือเพื่อยกระดับให้เป็นประชาคมเศรษฐกิจ ในขณะที่สหภาพยุโรปใช้เวลาเพียง 7 ปีนับตั้งแต่การลงนามในสนธิสัญญาปารีส ในปี พ.ศ. 2495

แรงผลักดันทางเศรษฐกิจ (Economic Synergy) ที่ไม่สู้จะแข็งแกร่งนัก รวมทั้งการแบ่งขั้วระหว่างประชาธิปไตยและสังคมนิยมอย่างชัดเจน ความระหองระแหงตามตะเข็บชายแดนของประเทศสมาชิก ประกอบกับขนาดของเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะนับจากจำนวนประชากร หรือจาก GDP รวมของภูมิภาคในช่วงแรกนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้วิวัฒนาการของบูรณาการอาเซียนเป็นไปค่อนข้างเชื่องช้า และไม่จริงจังต่อกันเท่าที่ควร

อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์ "มหัศจรรย์แห่งเอเชีย" (Asian Miracles) ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1990s ได้นำพาให้อาเซียนกลายเป็นจุดหมายปลายทางของเศรษฐกิจโลก แม้จะตามมาด้วยโศกนาฏกรรมทางเศรษฐกิจในอีกกว่าสิบปีหลังจากนั้น อาเซียนก็ได้ส่งลมความเจริญทางเศรษฐกิจ อีกทั้งประเทศที่เคยอยู่ภายใต้เงื้อมเงาของโลกสังคมนิยมต่างก็พากันเปิดประตูต้อนรับระบบการค้าเสรี

ถึงกระนั้น อาเซียน 10 ประเทศ ด้วยขนาดประชากรรวมกว่า 600 ล้านคน และ GDP รวม 3 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ ก็ยังไม่จัดว่าเป็นตลาดหลักของโลก ทำให้อาเซียนต้องวิ่งหาพันธมิตรเพื่อสร้างอำนาจต่อรองทางการค้า โดยมุ่งเป้าหมายความร่วมมือไปยังมหาอำนาจทางเศรษฐกิจทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป แม้สหภาพยุโรปจะขึ้นชื่อว่าเป็น

เขตเศรษฐกิจที่มีการผนึกตัวภายในที่แข็งแกร่งและมีการกีดกันประเทศนอกภูมิภาคค่อนข้างสูง รวมทั้งแสวงหาความร่วมมือภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยกัน อย่างเช่น จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ รวมทั้งอินเดีย

ต้องยอมรับว่า อาเซียนไม่ค่อยประสบความสำเร็จนักในการสร้างความร่วมมือกับมหาอำนาจตะวันตกไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกา หรือสหภาพยุโรป โดยสหภาพยุโรปนั้น มีการประชุม ASEAN-EU ซึ่งมีวาระการประชุมเฉลี่ย 2 ปีต่อครั้ง นับตั้งแต่เริ่มความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการในปี ค.ศ. 1978 และบรรยากาศการประชุมไม่ค่อยจะสู้ดีแม้อาเซียนจะดึง จีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ เข้าร่วมโต๊ะประชุมเพื่อให้ภูมิภาคดูมีน้ำหนักขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากสหภาพยุโรปตั้งข้อรังเกียจเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่า มีหน้าซ้ำประเทศสมาชิกอาเซียนยังยึดข้อตกลง "Constructive Engagement" ซึ่งมีเนื้อหาวาดด้วยกรที่ประเทศสมาชิกจะไม่ละเมิด ก้าวท่ายความเป็นไปภายในประเทศสมาชิกอื่นๆ สหภาพยุโรปนั้นถึงกับเคยประกาศว่าจะไม่ร่วมโต๊ะเจรจากับผู้นำพม่าไม่ว่ากรณีใดๆ

ความสัมพันธ์ด้านการค้า
ระหว่างอาเซียนและอินเดีย
อยู่ในระดับที่น้อยมาก
แต่การค้าระหว่างอินเดียนับ
3 มหาอำนาจตะวันออก
กลับค่อนข้างคึกคัก

สำหรับสหรัฐอเมริกา นั้น ความสัมพันธ์ทางการค้าและ
การลงทุนดำเนินไปอยู่ได้อย่างต่อเนื่อง และหากย้อนหลังกลับไป
เมื่อ 20 ปีก่อน สหรัฐอเมริกาเป็นคู่ค้าอันดับหนึ่งของไทยและ
ประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคอาเซียน อีกทั้งสหรัฐอเมริกายังคงรักษา
ระดับความสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอด้วยเหตุผลทางการเมืองที่ต้อง
คอยระแวดระวังมิให้ประเทศมหาอำนาจใดๆ มีความใกล้ชิด
กับภูมิภาคนี้เกินกว่าตนเอง ซึ่งหากจะนับว่าสหรัฐอเมริกานับ
มหามิตรของภูมิภาคก็คงจะสรุปได้ยาก เนื่องจากสหรัฐอเมริกามี
ความจำเป็นต้องมีไมตรีกับแทบทุกประเทศ และเป็นมหามิตร
ของทุกภูมิภาค

ASEAN+3 หรือ +4

อาเซียนไม่มีทางอื่นใดนอกจากจะสร้างเครือข่าย
ชาวอาเซียนตะวันออกด้วยกันให้แน่นแฟ้นและแข็งแกร่ง โดยใช้

ความใกล้ชิดด้านชาติพันธุ์ และด้านภูมิศาสตร์ ซึ่งในขั้นต้นอาเซียนประสบความสำเร็จอย่างมาก
ในการพัฒนาการพึ่งพาตนเองด้านการนำเข้าและส่งออกภายในกลุ่มอาเซียนด้วยกัน จะเห็นได้จาก
ปริมาณการค้าระหว่างกลุ่มประเทศสมาชิกสูงมากกว่าการค้ากับประเทศนอกสมาชิกตลอดระยะเวลา
กว่า 10 ปีที่ผ่านมา มากกว่าแม้กระทั่งสหรัฐอเมริกา ยุโรป และญี่ปุ่น ซึ่งทำให้ความกังวลเมื่อครั้งริเริ่ม
เขตการค้าเสรีอาเซียนที่เกรงว่าชนิดของสินค้าที่มีความคล้ายคลึงกันมากเกินไป อาจทำให้การค้าขาย
แลกเปลี่ยนระหว่างกันไม่คึกคักมากเท่าที่ควร

ASEAN+3 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ทางการค้าและการลงทุนระหว่างอาเซียนกับยักษ์ใหญ่แห่งโลก
ตะวันออก 3 ประเทศ ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ได้เริ่มขึ้นเพื่อสร้างอำนาจต่อรองให้แก่อาเซียน
กับโลกตะวันตก ซึ่งอุดมภูมิการค้าของ ASEAN+3 นั้น กล่าวได้ว่ามีความคึกคักขึ้นอย่างน่าจับตามอง
โดยเฉพาะหลังจากที่จีนเข้ามาเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก แม้อาเซียนจะต้องยอมรับว่ายัง
ขาดดุลการค้ากับจีนอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ทำให้ความใกล้ชิดทางการค้าและการลงทุนระหว่างอาเซียนกับ
จีนมีความแน่นแฟ้นกันมากขึ้น และทำให้จีนมองอาเซียนเป็นภูมิภาคยุทธศาสตร์ของตนเอง

จากสถิติการนำเข้าและส่งออกตลอด 5 ปีที่ผ่านมา คู่ค้าอันดับหนึ่งของอาเซียนเป็นจีน
ตามมาด้วยญี่ปุ่นเป็นอันดับสอง และเกาหลีใต้เป็นอันดับสาม โดยพิจารณาจากสัดส่วนของมูลค่า
สินค้าทั้งนำเข้าและส่งออกของอาเซียนเมื่อเทียบกับการค้ากับประเทศอื่นๆ โดย ร้อยละ 27 เป็น
การค้ากับจีน ร้อยละ 25 กับญี่ปุ่น และร้อยละ 13 กับเกาหลีใต้

ทั้งสามประเทศนี้ จีนนับว่าเป็นคู่ค้าที่มีอัตราการเพิ่มที่รวดเร็วมากที่สุด โดยเมื่อเปรียบเทียบกับ
ข้อมูลในปี ค.ศ. 1999 จะเห็นว่าสัดส่วนการค้าระหว่างอาเซียนกับจีนมีเพียงร้อยละ 19 ในขณะที่ญี่ปุ่น
มีมากถึงร้อยละ 30 และกับเกาหลีใต้ร้อยละ 13 เท่าเดิม ซึ่งจะเห็นได้ว่าปริมาณการค้าระหว่างอาเซียน
กับญี่ปุ่นกลับมีแนวโน้มที่ลดลง

การรักษาพันธมิตรทั้งสามให้ยังแน่นแฟ้นกับอาเซียนอย่างต่อเนื่องในขณะนี้ จึงน่าจะอยู่ที่
การแก้ไขไม่ให้เกิดบาทบาททางการค้าระหว่างอาเซียนกับญี่ปุ่นลดลง และหาทางเพิ่มสัดส่วนการค้า
กับเกาหลีใต้ที่ตลอดเวลากว่าสิบปีที่ผ่านมายังไม่มีความคืบหน้ามากนัก

ASEAN-India....“ใช่”...หรือ “ไม่”

ดาวรุ่งเศรษฐกิจแห่งทศวรรษ นอกจากจะเป็นจีนซึ่งขึ้นแท่นการเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลกอย่างไร้ข้อกังขาใดๆ ก็ยังมีอินเดียซึ่งมีเศรษฐกิจขนาดใหญ่เช่นเดียวกัน อีกทั้งยังถือว่าอยู่ในภูมิภาคเอเชียด้วย ทั้งสองยักษ์ใหญ่ทางเศรษฐกิจนี้ถือว่าเป็นข้อเหวี่ยงทางเศรษฐกิจที่สำคัญของโลกฝั่งตะวันออก อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับอาเซียน กลับพบว่า ยังน้อยทั้งสัดส่วน และอัตราการเติบโต

อินเดียนั้น แม้จะอยู่ในโลกซีกตะวันออก มีความใกล้ชิดทั้งด้านชาติพันธุ์และภูมิศาสตร์กับอาเซียนอย่างมาก แต่ก็ต้องยอมรับว่าได้รับอิทธิพลอย่างมากจากโลกตะวันตกนับตั้งแต่ยุคล่าอาณานิคม และไม่น่าแปลกใจว่า อินเดียมีความสนทนากับญาติต่างบิดามารดามากกว่าพี่น้องห้องเดียวกันไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา เทคโนโลยี การพัฒนาประเทศ รวมถึงความสัมพันธ์ด้านการค้าและการลงทุน

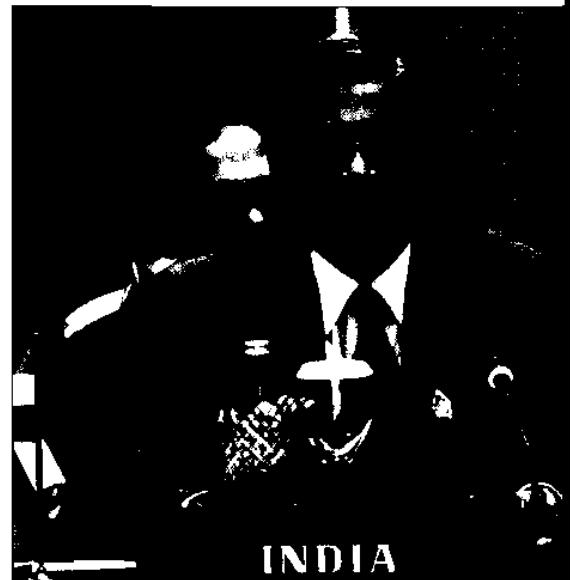
สหภาพยุโรปเป็นคู่ค้าอันดับหนึ่งของอินเดียมาโดยตลอด ทั้งสหภาพยุโรป 15 ประเทศ และสหภาพยุโรป 25 ประเทศ โดยสถิติเฉลี่ย 5 ปีย้อนหลัง อินเดียมีสัดส่วนการค้ากับสหภาพยุโรป 25 ประเทศคิดเป็นร้อยละ 21 ในขณะที่ค้าขายกับเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (North America Free Trade Area : NAFTA) ร้อยละ 13 ส่วนกับอาเซียนเพียงแค่อ้อยู่ละ 9.3 แต่สิ่งที่น่าสังเกตคือ อินเดียค้าขายกับ จีน ญี่ปุ่น และเกาหลีได้รวมกันคิดเป็นร้อยละ 11 ซึ่งมากกว่าค้าขายกับอาเซียนทั้ง 10 ประเทศด้วยซ้ำ ส่วนในด้านของอาเซียนนั้น มีสัดส่วนการค้าขายกับอินเดียใน 10 ปีที่ผ่านมา คิดเป็นเพียงร้อยละ 3 ของการค้าทั้งหมด โดยไม่มีแนวโน้มการเติบโตขึ้นเลย จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ด้านการค้าระหว่างอาเซียนและอินเดียนั้นอยู่ในระดับที่น้อยมาก แต่การค้าระหว่างอินเดียนับ 3 มหาอำนาจตะวันออกกลับค่อนข้างคึกคัก...สำหรับอินเดียแล้ว อาเซียนกลับเป็นของแถมชิ้นเล็กๆ หากมีการเจรจาร่วมกับ ASEAN+3

แม้จะมีการเสนอความเห็นให้ ASEAN+3 ขยายอำนาจต่อรองด้วยการชวนอินเดียเข้ามาร่วมภาคี และการชักชวนให้อินเดียเพิ่มกิจกรรมทางการค้ากับอาเซียนให้มากขึ้น ณ ขณะนี้จึงสรุปได้ว่ายังไม่เป็นประโยชน์โภชนาผลเท่าใดนัก อำนาจการต่อรองบนโต๊ะเจรจาอาจทำให้ 3 เดิม บวกกับ 1 ใหม่ มีอำนาจต่อรองมากกว่าเจ้าของโต๊ะเดิมที่มีถึง 10 ประเทศ แต่ขนาดเศรษฐกิจยังเทียบเท่ากับบรรดาประเทศที่ไปชวนมาบวกด้วยไม่ได้

อย่างไรก็ตาม ในแง่ยุทธศาสตร์ แม้อินเดียจะไม่ใช่คำตอบในวันนี้ แต่ก็ยังน่าจะมีแผนที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ทางการค้าให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น มีการกำหนดแผนเป็นระยะๆ ให้ชัดเจนเพื่อเพิ่มสัดส่วนความสัมพันธ์ทางการค้าทั้งในส่วนของอาเซียนที่มีต่ออินเดีย (เมื่อเทียบกับภูมิภาค หรือประเทศอื่นๆ) และที่อินเดียมีต่ออาเซียน (เมื่อเทียบกับภูมิภาค หรือประเทศอื่นๆ)

สงครามเย็นการค้า...แพนด้า กับอินทรี

หลังจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียตเมื่อปลายทศวรรษ 1990s โลกได้พ้นยุคสงครามเย็นที่แม่ชานปกคลุมโลกมานับตั้งแต่

สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 สงครามเย็นที่เป็นการต่อสู้กันระหว่างฐานคติทางการเมือง โดยอาศัยกำลังทหารจบลงแล้ว แม้จะไม่สิ้นเชิงแต่ที่เหลืออยู่ก็ไม่แน่ว่าจะสั่นคลอนอำนาจของสหรัฐอเมริกาได้มากนัก แต่การผงาดขึ้นเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของจีนที่นับวันจะแข็งแกร่งขึ้นจากนโยบายการพัฒนาประเทศให้เข้าสู่ระบบทุนนิยมอย่างต่อเนื่อง ภายใต้ระบบการเมืองแบบ "สั่งได้" และ "เอาอยู่" (ของจริง) อาจนำไปสู่สงครามเย็นรูปแบบใหม่ที่มิได้ต่อสู้เพื่อฐานคติทางการเมือง แต่เพื่อการขยายฐานเศรษฐกิจให้ได้กว้างขวางที่สุด...สงครามเย็นครั้งนี้มิได้ใช้กำลังทหาร อาวุธ หรือสายลับแต่ประการใด แต่ชัยชนะอยู่ที่อาวุธทางการค้าและการลงทุน

เห็นได้ชัดเจนว่าขณะนี้ จีน สหรัฐอเมริกา ต่างเร่งเจรจาความร่วมมือทางการค้าและการลงทุนกับประเทศ และกลุ่มประเทศต่างๆ การลงนามในข้อตกลง หรือการมีปฏิญญาร่วมกันกลายเป็นเกมการเมืองระหว่างประเทศที่ทุกประเทศ ไม่ว่าจะเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ หรือประเทศเล็กๆ ต่างเล่นร่วมกันเพื่อประกันความปลอดภัยทางเศรษฐกิจของตนเอง ขณะนี้จีนกำลังเดินหน้ากระชับความสัมพันธ์กับอาเซียนด้วยการประกาศให้อาเซียนเป็น Strategic Priority โดยมุ่งขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคนี้ให้

**สงครามเย็นครั้งนี้
ไม่ได้ใช้กำลังทหาร อาวุธ
หรือสายลับแต่ประการใด
แต่ชัยชนะอยู่ที่อาวุธทางการค้า
และการลงทุน**

เพิ่มขึ้น การจัดตั้งสวนอุตสาหกรรม (Industrial Parks) ของจีนในประเทศต่างๆ ในภูมิภาค และการเจรจากรอบข้อตกลงทางการลงทุนเพิ่มเติมในขณะนี้ก็เป็นผลจากความพยายามดังกล่าว ในส่วนของสหรัฐอเมริกานั้นก็จะเห็นว่า นางฮิลลารี คลินตัน รัฐมนตรีต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาก็ปรากฏตัวในภูมิภาคบ่อยครั้งขึ้น และโดยเฉพาะในการประชุม US ASEAN Business Forum ในเดือนกรกฎาคม ที่ผ่านมาก็ได้ให้คำมั่นว่า สหรัฐอเมริกาจะร่วมมือกับอาเซียนอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความมั่นคง และความมั่งคั่งให้ภูมิภาคอาเซียน

หากมองจากมุมของประเศมหาอำนาจทั้งสหรัฐอเมริกา จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ หรือแม้กระทั่งยุโรป อาเซียนได้กลายเป็นกระดานเกมเศรษฐกิจที่ต่างคนต่างทยอยลุกเต้าเพื่อมุ่งหน้าสู่ชุมทรัพย์อาเซียน...แต่หากอาเซียนมองในมุมกลับและเปลี่ยนจากกระดานมาเป็นคนทยอยลุกเต้านาง เกม "อาเซียน บวกบวก" นี้ ก็อาจจะเป็นสปริงบอร์ดที่จะทำให้อาเซียนก้าวกระโดดในเวทีการค้าโลกได้อีกจังหวะหนึ่ง